SKÚSENOSTI S IMPLEMENTÁCIOU PRÍSTUPU LEADER V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Tomáš Kozolka

Abstract

The European Union has been supporting local development with innovative approach LEADER for 25 years. It was extended by financial resources from other operational programs in 2014 and policy "Community led local development" was established. Implementation process in 2007 - 2013 period, when the Slovak Republic implemented this inovative way to development of local communities for the first time, was not without mistakes and initial problems. The conclusion of projects analysis showed that infrastructure plans for public sector were mainly supported. The policy of new programming period 2014 - 2020 should be more attractive to the private sector as one of the main goals of job creation and local development based on the strengths of the regions. The result of the effort and the goal of each LAG is to improve the quality of life in the LAG territory.

Keywords: rural development, local action group, LEADER, CLLD, financial support, projects

Úvod

Iniciatíva a rozvojová politika LEADER má v Európskej únii 25-ročnú históriu. Ako jedna zo štyroch iniciatív EÚ bola spustená v roku 1991 (LEADER I). Následne pokračovala ako LEADER II (1994 – 1999) a LEADER + (2000 – 2007). Od roku 2007 sa stala povinnou súčasťou programov rozvoja vidieka. V programovom období 2014 – 2020 zostáva LEADER i naďalej povinnou súčasťou programov rozvoja vidieka ako prierezový nástroj pre podporu miestneho rozvoja. V novom období sa tento nástroj rozhodnutím členského štátu EÚ môže rozšíriť o finančné prostriedky z ostatných operačných programov, čím sa vytvorí multifondový nástroj podpory miestneho rozvoja tzv. „Miestny rozvoj vedený komunitou“ (CLLD).

Slovenská republika začala politiku rozvoja prístupom „zdola – nahor“ uplatňovať až v roku 2007, kedy sa stala súčasťou Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 ako jej os 4 LEADER. Každé partnerstvo, ktoré sa usilovalo o finančné prostriedky z tohto nástroja, si muselo vypracovať Integrovanú stratégiu miestneho rozvoja s jasne definovanými opatreniami a aktivitami. Pre programové obdobie 2014 – 2020 sa Slovenská republika rozhodla spojiť finančné prostriedky z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) a

Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) do multifundových stratégií CLLD.

Cieľom príspevku je zhodnotiť 25-ročný vývoj politiky LEADER v EÚ a posúdiť prínosy tejto politiky pre Slovenskú republiku cez monitorované ukazovatele v jej 10-ročnej histórii v SR. Taktiež sa budeme zaoberať problematikou nastavenia pravidiel pre programové obdobie EÚ 2014 – 2020 v podmienkach SR. Záver ponúka pohľad a kľúčové atribúty úspechu jednotlivých MAS a načrtáva výzvy pre všetkých aktérov v tejto oblasti v horizonte nasledujúcich programových období EÚ.

Podklady pre tento vedecký článok pozostávali zo základných rozvojových dokumentov SR pre oblasť rozvoja vidieka v minulom aj súčasnom programovom období, štatistických údajov Pôdohospodárskej platobnej agentúry a jej výročných správ o čerpaní programu, databázy projektov financovaných z PRV SR 2007 – 2013, ktorú spravuje Národná sieť rozvoja vidieka SR, databázy iných projektových schém (napr. dotácia na podporu športu z Úradu vlády SR). Neopomenuteľné sú aj niekoľkoročné osobné empirické skúsenosti autora s predmetnou rozvojovou politikou.

Teoreticko – metodické východiská problematiky

Pri charakterizovaní vzťahov medzi verejným a súkromným sektorom je potrebné hovoriť o spolupráci a partnerstve. Spoluprácou sa rozumie dobrovoľný zväzok, kým partnerstvo sa definuje ako tzv. „podnikateľský vzťah“ v ktorom sa partneri delia o riziká, zisky a zodpovednosť za úspech alebo neúspech spoločných aktivít (Gúčík, 2011).

Globálna štúdia UNWTO (2003) definuje spoluprácu verejného a súkromného sektora ako dobrovoľný zväzok, vychádzajúci z predchádzajúcich pozitívnych skúseností medzi jednotlivými partnermi (podnikatelia, samosprávy a neziskové organizácie).

Partnerstvo sa už pokladá podľa Hudeca a kol. (2009) za vyšší stupeň spolupráce a tvorí nevyhnutný, progresívny a dynamický prvok rozvoja územia, v rámci ktorého je možné zapojiť do rozhodovania o rozvojových aktivitách široké spektrum aktérov verejnej politiky ako aj aktérov mimo verejnú správu. Princíp partnerstva je základným princípom štrukturálnej politiky EÚ a stal sa hybnou silou pro-inovačnej politiky.

Podrobnejšie sa problematike spolupráce a partnerstva, ich spoločným znakom, ale hlavne odlišnostiam (tab. 1) venovala Palenčíková (2008).

Tab. 1: Zznaky spolupráce a partnerstva verejného a súkromného sektora
 Table 1: Cooperation and partnership features between private and public sector

SPOLUPRÁCA	PARTNERSTVO
Založená na pozitívnych vzťahoch medzi podnikateľským sektorom a samosprávou	Vyššia úroveň spolupráce
Dobrovoľný zväzok	Partneri sa delia o riziká, zisky a zodpovednosť za úspech alebo neúspech spoločných aktivít
V stredisku a regiónne sa nadväzuje pod tlakom vonkajšieho prostredia (konkurencia)	Často definované v zákonoch
Organizačné, finančné a iné podmienky spolupráce nie sú upravené osobitným zákonom	
Uplatňuje sa v rámci aktivít, ktoré nie sú finančne a organizačne náročné	

Zdroj: Palenčíková (2008)

Gursoy, Saayman a Sotiradis. (2015) uvádzajú aj iné formy a stupne pre spoluprácu. Aliancia je inštitucionalizovaný vzťah dvoch alebo viacerých subjektov za účelom dosahovania spoločných cieľov a presadzovania spoločných záujmov. Sieťovanie je socioekonomická aktivita subjektov rovnakého zamerania pre identifikovanie, vytvorenie a realizáciu spoločných zámerov. Sieťovanie sa pokladá za nízko-nákladovú aktivitu a je pre ňu skôr charakteristické využívanie dostupného ľudského kapitálu. Pod pojmom klastrovanie sa rozumie proces, ktorý umožňuje členom využívať synergické efekty pri generovaní ekonomických, inovačných a iných benefitov. Výsledkom klastrovania je vznik klastrov úzko spätých s jednotlivými regiónmi, podnikateľmi a inými subjektami.

Spolupráca verejného a súkromného sektora v rámci iniciatívy LEADER je tiež istou formou inštitucionalizovanej spolupráce do formy verejno – súkromného partnerstva. Partnerstvu, ktorému sa udelí štatút Miestnej akčnej skupiny (MAS) sa následne pridelia verejné rozvojové zdroje pre potreby daného regiónu. MAS-ka následne využíva aj iné formy spolupráce ako napr. sieťovanie (iné regióny s podobnými cieľmi), alebo vykonávanie projektov spolupráce.

Zahájením prístupového procesu Slovenskej republiky do Európskej únie v roku 1999 získali vidiecke sídla na Slovensku nové možnosti čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ a nové príležitosti pre rozvoj infraštruktúry. Prístupový proces bol ukončený 1. mája 2004 a od tohto momentu sa začala nová etapa rozvoja SR ako riadneho člena EÚ so všetkými právami a povinnosťami.

Každé nové 7-ročné programové obdobie EÚ prináša novoprijaté možnosti a inovatívne príležitosti pre akceleráciu rozvoja vidieckych sídiel.

Metóda LEADER vznikla v roku 1991 ako iniciatíva Európskeho spoločenstva, pre ktorú sú charakteristické nové myšlienky a nové metódy v rozvoji vidieka. Kľúčovými znakmi pre tento rozvojový nástroj sú:

1. Prístup „Zdola nahor“
2. Inovácie
3. Spolupráca
4. Sieťovanie
5. Integrované akcie
6. Verejno-súkromné partnerstvo
7. Stratégia miestneho rozvoja.

Nástroj LEADER sa implementuje prostredníctvom verejno-súkromných partnerstiev, ktoré sa uchádzajú o štatút miestnej akčnej skupiny. Partnerstvo je inštitucionalizované zoskupenie predstaviteľov verejných a súkromných miestnych spoločensko-hospodárskych záujmov, v ktorých na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej moci, ani žiadna záujmová skupina viac ako 49 % hlasovacích práv. Počet obyvateľov v území MAS nesmie byť nižší ako 10 000 a vyšší ako 150 000. Nárast popularity tejto rozvojovej metódy dokumentujú výsledky 25-ročnej histórie podrobnejšie opísané v tab. 2.

Tab. 2: Vývoj metódy LEADER ako rozvojovej politiky EÚ

Table 2: Evolution of the LEADER approach as the EU development policy

Programové obdobie	Počet MAS v EÚ	Celkový rozpočet verejných zdrojov	Informácia
1991 - 1993	217	1 200 000,00 €	Experiment
1994 - 1999	906	5 370 000,00 €	Samostatné financovanie
2000 - 2006	1 153	5 100 000,00 €	Samostatné financovanie
2007 - 2013	2 416	8 900 000,00 €	Integrovaná súčasť PRV
2014 - 2020	2 513	9 700 000,00 €	Plán, možnosť CLLD

Zdroj: Jašínská (2015)

LEADER v Slovenskej republike v rokoch 2007 – 2013

V Slovenskej republike sa integrovaný prístup v rozvoji vidieckej oblasti pomocou metódy LEADER začal po prvýkrát uplatňovať až v programovom období EÚ 2007 – 2013 ako povinná súčasť Programu rozvoja vidieka SR 2007 - 2013. V minulosti boli z predvstupových zdrojov SAPARD vyškolené odborné kapacity a manažéri združení, ktoré tvorili základ pre implementáciu rozvojovej politiky LEADER.

Finančná podpora pre programové obdobie 2007 - 2013 bola určená pre vybrané občianske združenia, ktoré získali štatút MAS v celkovej výške 75 208 836 EUR. Rozdelenie finančných prostriedkov na jednotlivé podopatrenia osi 4 LEADER je uvedené v tab. 3. V dvoch výzvach Ministerstva pôdohospodárstva bolo podporených 29 občianskych združení, ktoré získali podporu v približnej výške 2,5 milióna € pre opatrenia implementácie stratégie a chodu kancelárie MAS.

Tab. 3: PRV SR 2007 – 2013, Os 4 Realizácia prístupu LEADER

Table 3: RDP SR 2007 – 2013, Axis 4 Implementation of the LEADER approach

Opatrenia	Podopatrenia	Výška verejných zdrojov
4.1 Implementácia integrovaných stratégií rozvoja územia	3.1 Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam	60 399 626,00 €
	3.2 Podpora činností v oblasti vidieckeho CR - časť A	
	3.2 Podpora činností v oblasti vidieckeho CR - časť B	
	3.3 Vzdelávanie a informovanie	
	3.4.1 Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo	
	3.4.2 Obnova a rozvoj obcí	
4.2 Vykonávanie projektov spolupráce		2 780 635 €
4.3 Chod miestnej akčnej skupiny		12 028 575 €

Zdroj: PRV SR 2007 - 2013

Podpora prostredníctvom MAS mohla byť použitá na opatrenia a aktivity definované v osi 3 „Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva“ z Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013. Smerovanie podpory bolo na rozhodnutí konkrétnej MAS na základe rozvojových analýz a SWOT analýzy definovanej v Integrovannej stratégii rozvoja územia (ISRÚ), pričom podpora smerovala do aktivít súkromného a verejného sektora.

Podpora v opatrení Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam bola smerovaná pre subjekty dlhodobu podnikajúce

v poľnohospodárskej prvovýrobe a ktoré mali záujem o rozšírenie svojej podnikateľskej činnosti o nepoľnohospodárske aktivity, hlavne v oblasti cestovného ruchu, ubytovania a stravovania. Podobné aktivity, avšak určené pre subjekty podnikajúce mimo poľnohospodárstva boli zaradené do opatrenia Podpora činností v oblasti vidieckeho CR - časť A. V časti B sa mohli podporovať marketingové aktivity v oblasti rozvoja cestovného ruchu. Podpora v opatrení Vzdelávanie a informovanie smerovala do rôznych oblastí akreditovaného vzdelávania, alebo informačných aktivít v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, rozvoja vidieka a činnosti miestnych akčných skupín. Verejný sektor sa podporoval v opatreniach 3.4.1 a 3.4.2. V opatrení Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo sa finančné prostriedky investovali do športovej, voľnočasovej infraštruktúry a do rekonštrukcie verejných budov. Opatrenie Obnova a rozvoj obcí sa zameralo na rozvoj verejnej infraštruktúry, ciest, chodníkov, verejných priestranstiev a parkov.

Príprava jednotlivých ISRÚ vychádzala z analýz a identifikovaných potrieb špecifických pre územia pôsobnosti MAS. Členovia občianskych združení sa prioritne rozhodli zaradiť do stratégií opatrenia verejného sektora (29 z 29 MAS) pričom opatrenia určené pre súkromný sektor slúžili len ako doplnkové aktivity v rámci ISRÚ. Toto konštatovanie potvrdzujú aj vykonané zmeny počas implementácie, kedy ani jedna MAS nevyradila z podpory opatrenie pre verejný sektor, ale opatrenia pre súkromný sektor boli vo veľkej miere redukované (graf 1).

Podľa nášho názoru, negatívne zmeny v podpore súkromného sektora prostredníctvom ISRÚ boli pravdepodobne spôsobené nepriaznivým vývojom v národnom hospodárstve (svetová hospodárska kríza a finančná kríza v EÚ), nezaujmom konečných prijímateľov o finančnú podporu v pri neustále meniacich sa pravidlách čo dokumentuje 14 aktualizácií pravidiel v rámci Usmernení osi 4 LEADER od roku 2009 do 2015, t.j. 2 zmeny v priebehu kalendárneho roka, ako aj zmenou zákona o verejnom obstarávaní, ktorí sa v implementačnom období 2009 - 2015 aktualizoval až 32 krát.

Ďalším dôvodom nezapájania sa podnikateľov do činnosti MAS a implementácie projektov môže byť zjednodušenie si práce manažmentu MAS, projekty súkromného sektora sú často komplikovanejšie a časovo náročnejšie ako projekty pre verejný sektor. V neposlednom rade mohli mať jednotlivé MAS zle nastavené interné procesy súvisiace s marketingom a informovaním verejnosti o možnostiach podpory prostredníctvom ISRÚ.

Podľa grafu 2 sa v Programovom období 2007 – 2013 významne podporovali projekty verejného sektora prostredníctvom MAS a implementácie ISRÚ. Tento skutkový stav dokumentuje pomer súkromných a verejných projektov. Súkromný sektor realizoval celkovo 253 projektov a obce až 1 402, čo predstavuje pomer 1 : 5,5.

Graf 1: Záujem schválených MAS o jednotlivé opatrenia a skutočná realizácia

Graph 1: Interest of approved LAGs on various measures and the real implementation

Zdroj: Pôdohospodárska platobná agentúra – sumárny prehľad PRV 2007 - 2013

Graf 2: Počet realizovaných projektov MAS (2007 – 2013)

Graph 2: The number of LAG's projects

Zdroj: Pôdohospodárska platobná agentúra – sumárny prehľad PRV 2007 - 2013

V grafe 3 sledujeme pomer vynaložených finančných prostriedkov pre verejný a súkromný sektor v rámci implementácie ISRÚ, ktorý korešponduje s pomerom podporených projektov. Súkromné projekty boli podporené verejnými zdrojmi vo výške 8 875 122 € a projekty verejného sektora až sumou 49 121 582 €.

Príliš veľký záujem miestnych akčných skupín a žiadateľov o projekty verejného sektora bol pravdepodobne ovplyvnený nedostatočne vybudovanou infraštruktúrou na slovenskom vidieku, ako aj vyššou mierou financovania zo zdrojov EÚ oproti projektom súkromného sektora. Projekty verejného sektora majú obvyčajne 95 až 100 %-nú mieru financovania z verejných zdrojov, pričom projekty súkromného sektora majú túto mieru okolo úrovne 50 %, a tieto môžu následne generovať zisk.

Graf 3: Verejné zdroje Opatrenia 4.1 (kontrahovanie, čerpanie)

Graph 3: Public resources Measure 4.1 (contracting, utilization)

Zdroj: Pôdohospodárska platobná agentúra – sumárny prehľad PRV 2007 - 2013

Dovoľme si konštatovať, že takéto výrazné nastavenie miery financovania projektov verejného sektora zo zdrojov EÚ je nešťastné. Viac ako 95 %-né financovanie z verejných zdrojov nevedie konečných prijímateľov k racionálnemu správaniu a k úvahe, ktoré investičné zámery majú vyššiu pridanú hodnotu pre rozvoj vidieckeho územia ako iné (tzv. value for money) a zároveň takéto uvažovanie môže viesť k neefektívnemu vynakladaniu verejných zdrojov – podávanie a príprava viacerých projektov.

Argumentácia niektorých kolegov a starostov obcí, že verejné rozpočty sú podvyživené a že obce nemajú finančné prostriedky na rozvoj a takmer celý príjem obecného rozpočtu ide na bežné výdavky nie je úplne pravdivý. Podľa našich zistení uvedené tvrdenia vyvracia záujem obcí o dotáciu Úradu Vlády SR - „Podpora rozvoja športu“ na rok 2015 so zameraním na výstavbu multifunkčných ihrísk, pri ktorých obec získa maximálne 40 000 EUR, avšak v závislosti od projektu a realizácie verejného obstarávania sa miera spolufinancovania následne blíži k 50 % výdavkov na projekt. V roku 2015 bolo prijatých až 594 žiadostí, pričom sa podporila výstavba 101 multifunkčných ihrísk.

Sekundárne sa naše tvrdenie opiera o nedokončenú municipalizáciu slovenského vidieka, kde sa stále nachádzajú malé obce s pár stovkami obyvateľov a vlastným obecným manažmentom (starosta, poslanci). Bolo by prospešné v budúcnosti vykonať analýzu samosprávy Slovenskej republiky a realizovať opatrenia pre zvýšenie funkčnosti výkonu kompetencií miestnej a regionálnej samosprávy v kontexte municipalizácie obcí.

CLLD 2014 – 2020

Pravidlá pre programové obdobie EÚ 2014 – 2020 rozšírili možnosti inovatívneho a integrovaného rozvoja vidieka o finančné prostriedky aj z iných

operačných programov a štrukturálnych fondov, pokiaľ o takúto rozvojovú politiku prejavil členský štát záujem (obr. 1). Pridaná hodnota takejto rozvojovej politiky sa môže uplatňovať v novom období aj na úrovni mestských oblastí. Slovenská republika sa vybrala smerom podpory multifondových rozvojových stratégií CLLD (Miestny rozvoj vedený komunitou), v rámci ktorých sa združujú finančné prostriedky EPFRV a EFRR.

Podpora v rámci CLLD a LEADER v Slovenskej republike pozostáva z nasledovných častí:

1. **Prípravná podpora**, ktorej cieľom je pripraviť partnerstvá pre uchádzanie sa o následnú podporu v rámci CLLD a pomôcť im pripraviť a následne implementovať stratégie CLLD.
2. **Podpora implementácie operácií v rámci stratégie CLLD**, ktorej cieľom je realizácia jednotlivých opatrení definovaných v stratégiách CLLD (multifondová EPFRV A EFRR).
3. **Príprava a vykonávanie projektov spolupráce** – príprava a realizácia projektov spolupráce MAS (národná, nadnárodná).
4. **Chod MAS a animácie** – prevádzka a animácie (propagácia MAS, personálne výdavky a pod.). Animácie budú financované len z prostriedkov EPFRV a Chod MAS bude financovaný z EPFRV (zmiešané MAS a MAS v rámci Bratislavského kraja) a EFRR (ostatné MAS).

Obr. 1: Financovanie rozvoja vidieka metódou CLLD v EÚ 2014 – 2020

Figure 1: Rural developing funding method CLLD in EU 2014 - 2020

Zdroj: European network for rural development

Výzvu na prípravnú podporu v rámci opatrenia 19.1 z Programu rozvoja vidieka SR 2014 - 2020 vyhlásila Pôdohospodárska platobná agentúra dňa 28.05.2015 pod číslom 4/PRV/2015. Uzávierka prijímania žiadostí bola 28.07.2015. Pôdohospodárska platobná agentúra prijala 127 žiadostí, pričom ku koncu júna 2016 je pripravených na podpis 107 Zmlúv o NFP na celkovú sumu viac ako 1,3 milióna EUR. Z celkovej alokácie 1,5 milióna EUR to predstavuje kontrahovanie približne 87 %.

Prípravný proces prebiehal v hektickom období, v ktorom sa uskutočnilo len minimum odborných seminárov na uvedenú problematiku a kritizovaný bol hlavne časový nesúlad medzi výzvou na prípravnú podporu a výzvou na predkladanie projektových zámerov s prílohou stratégie CLLD. Následne bolo problematické dodržanie časovej lehoty na vydanie rozhodnutia o schválení dotácie pre prípravnú podporu, ktoré boli vydané s niekoľkomesačným meškaním odo dňa dátumu uvedeného vo výzve. Meškanie hodnotiaceho procesu bolo pravdepodobne spôsobené viacerými faktormi (informačný systém na PPA, voľby do NR SR a výmena vedúcich riaditeľov, poddimenzovanými stavmi hodnotiteľov na PPA).

V septembri 2015 bola vyhlásená výzva IMAS/PRV/2015, v rámci ktorej sa predkladali stratégie CLLD jednotlivých verejno-súkromných partnerstiev. Alokácia pre všetkých žiadateľov na Slovensku je približne 200 miliónov EUR, pričom maximálne na jednu MAS môžu byť pridelené 4 milióny EUR. Z toho pre každého žiadateľa je garantovaná fixná časť (2,8 milióna EUR) a následne môže MAS byť pridelená variabilná zložka v maximálnej hodnote (1,2 milióna EUR). Variabilná zložka sa bude uplatňovať pre každé kritérium osobitne.

Vzorec pre výpočet finančnej alokácie MAS:

$$[(\text{počet obyvateľov MAS} - 20\,000) \times 45] + [(\text{rozloha územia MAS} - 310) \times 900] + [\text{počet obcí MAS} - 20 \times 9\,500] + [(\text{miera nezamestnanosti MAS} - 13,5) \times 8\,500]$$

Nastavenie finančnej podpory pre miestne akčné skupiny od riadiaceho orgánu vychádzalo z požiadaviek odborníkov, ako aj EÚ o uplatňovanie diferencovaného financovania. Rozdielne veľké regióny s rôznou úrovňou ekonomického rozvoja musia mať prístup k rozdielnej finančnej podpore. Riadiaci orgán pre PRV SR 2014 - 2020 pristúpil k nastaveniu príliš veľkej fixnej zložky a následne nízkemu nastaveniu variabilnej zložky, čo pokladáme za výrazný nedostatok a bude mať za následok problémy pri plnení monitorovacích indikátorov (počet vytvorených pracovných miest, počet obyvateľov v území MAS). Vzhľadom k tomu, že indikátor v počte podporených MAS je nastavený príliš mätko, predpokladáme, že ho nebude problém naplniť.

Výsledky a diskusia

Porovnaním predchádzajúceho obdobia a nastavením podmienok pre nové programové obdobie sme dospeli k zisteniu, že finančné prostriedky v opatrení implementácie stratégie narástli o 233 % z cca 60 miliónov EUR na 200 miliónov EUR. Avšak počet podporených MAS resp. plán počtu podporených MAS narástol len o 75 % z 29 podporených MAS na minimálne 50 v novom období.

Môžeme konštatovať, že racionálnejším nastavením výpočtu finančnej podpory pre MAS by sa bola docielila podpora približne 90 MAS na Slovensku v novom programovom období, čo by predstavovalo hodnotu okolo 70 % všetkých združení, ktoré požiadali o prípravnú podporu. Takýto počet podporených združení by nemal problém s naplnením monitorovacích indikátorov.

Na základe posledných informácií a dostupných zdrojov bol na konci septembra 2016 upravený vzorec pre výpočet finančnej alokácie MAS. V zmysle dodatku č. 3 Systému riadenia CLLD bude variabilná zložka počítaná pre počet obyvateľov od hodnoty 10 000 a viac, a pre počet obcí od počtu 10 a viac, pričom dôjde k celoplošnému zníženiu fixnej čiastky alokácie. Uvedená zmena sa dotkne hlavne malých MAS, ktorým sa zníži rozpočet, avšak veľkých MAS sa táto zmena dotkne len čiastočne.

Prvé kolo výberu bude potrebné ukončiť v čo najkratšom čase, aby vznikol priestor pre druhé výberové kolo. Takto získané voľné finančné zdroje budú použité v druhej výzve pre výber stratégií CLLD a podporu MAS v Slovenskej republike. Na základe časovej náročnosti administrácie výziev, môžeme konštatovať, že činnosť MAS na Slovensku začne najskôr v roku 2017, čo bude 3 roky po začiatku programového obdobia. Čas na vyhlásenie potenciálnej druhej výzvy pre MAS sa výrazne kráti. V zmysle nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1303/2013 musia byť vybrané MAS a udelené štatúty do konca roku 2017.

Záver

Rozvoj vidieckych oblastí v EÚ prostredníctvom metódy LEADER sa teší narastajúcej popularite. Obyvatelia z území MAS sa každodenne stretávajú s výstupmi jednotlivých projektov, ktoré na regionálnej úrovni zvyšujú ich kvalitu života a prispievajú k rozvoju jednotlivých regiónov. Inštitúcie EÚ pozorne sledujú tieto pozitívne prínosy, ako aj monitorovacie ukazovatele výsledku a dopadu. Pridanou hodnotou metódy LEADER je decentralizácia rozhodovacích procesov. Manažment pracuje na regionálnej úrovni a zabezpečuje kompletnú administratívu. Za výberový proces zodpovedajú miestni členovia výberovej komisie a združenia pri rešpektovaní pravidiel o konflikte záujmov. Nevyhnutnou podmienkou pre úspešnú realizáciu rozvojových stratégií a maximalizáciu finančnej podpory je veľmi úzka spolupráca medzi obyvateľmi a podnikateľmi v území MAS (potenciálni koneční prijímatelia), členmi MAS s jasnou deľbou kompetencií

a zaradením do orgánov združenia a manažmentom MAS s dostatočnými skúsenosťami a zanietením pre spoločný rozvojový cieľ (obr. 2).

Obr. 2: Trojuholník úspechu MAS

Figure 2: LAG's triangle of success

Zdroj: vlastné spracovanie

Stotožnenie sa s regiónom pre všetky subjekty v trojuholníku úspechu multiplikuje všetky výsledky niekoľkonásobne. Odporúčenie, aby manažér združenia priamo pochádzal a žil v území MAS, má viacero výhod. Rozvoj regiónu je týmto spôsobom založený na vnútorných ľudských zdrojoch územia a obyvatelia sa s takýmto združením ľahšie stotožňujú. Pri projektoch financovaných z verejných zdrojov EÚ a SR je potrebné postupovať hospodárne a efektívne. Verejná kontrola v rámci regiónu a nastavenie si rozhodovacích procesov v duchu týchto pravidiel je najbezpečnejším protikorupčným opatrením.

Avšak nie je všetko len pozitívne a bezproblémové. Pomerne komplikované je preklenúť obdobie medzi starým a novým programom, keďže financovanie manažmentu MAS je na pleciach miestnych aktérov, príp. založené na šikovnosti manažmentu pri hľadaní dodatočných zdrojov financovania (projekty). Skúsenosti z obdobia 2007 – 2013 v Slovenskej republike potvrdzujú neochotu miestnych aktérov financovať manažment MAS v tomto medziobdobí. Viac ako 75 % manažérov MAS bolo v druhej polovici roka 2015, príp. začiatkom roka 2016, nezamestnaných a zaradených v evidencii úradov práce.

Nedoriešeným problémom ostáva aj municipalizácia Slovenska. Príliš veľký počet malých obcí s vlastným manažmentom a narastajúcim počtom

kompetencií neúmerne vyčerpáva obecné rozpočty, v ktorých sa následne negenerujú vlastné zdroje pre rozvoj a obce sú odkázané len na finančnú pomoc z externého prostredia. Avšak rozvoj by mal byť založený hlavne na vnútorných kapacitách, ktorým môžu tieto externé zdroje pomôcť naštartovať isté rozvojové procesy.

Výzvou pre Slovenskú republiku po roku 2021, možno až po roku 2029 bude zosúladenie municipalizácie s jasnou deľbou kompetencií medzi nadriadený municipálny úrad a miestny obecný úrad a rozvoja vidieka metódou LEADER. V tomto období by sa mohla veľkosť priemernej MAS priblížiť priemeru v EÚ, kde takáto MAS má 30 – 50 tisíc obyvateľov. V súčasnosti je na Slovensku priemer medzi 10 – 20 tisíc obyvateľmi. Správnym nastavením pravidiel sa dá získať množstvo pozitívnych prínosov do budúcnosti, avšak bez celospoločenskej a politickej podpory sa nezabezpečí trvalá udržateľnosť týchto výhod.

Pod'akovanie

Príspevok bol spracovaný v rámci projektu VEGA č. 1/0247/14 Integrované prístupy k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu v podmienkach SR.

Literatúra

- CO-OPERATION AND PARTNERSHIP IN TOURISM. 2003. *A Global Perspective*. Madrid : UNWTO, 2003. 23 s. ISBN 92-844-0601-3.
- EUROPEAN NETWORK FOR RURAL DEVELOPMENT, LEADER sub group meeting, 21.04.2015.
- EVROPSKÁ KOMISE, GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ PRO ZEMĚDĚLSTVÍ A ROZVOJ VENKOVA. 2006. *Přístup LEADER - Základní příručka*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2006. ISBN 92-79-02040-4.
- GURSOY, D. – SAAYMAN, M. – SOTIRIADIS, M. (eds). 2015. *Collaboration in Tourism Businesses and Destinations. A Handbook* [Príručka spolupráce v podnikoch a cieľových miestach cestovného ruchu]. Bingley : Emerald Group Publishing Limited, 2015. 342 p. ISBN 978-1-78350-811-2
- GUČIK, M. 2011. *Cestovný ruch. Úvod do štúdia*. Banská Bystrica : Slovak-Swiss tourism, 2011. ISBN 978-80-89090-80-8.
- HUDEC, O. a kol. 2009. *Podoby regionálneho a miestneho rozvoja*. Košice : Ekonomická fakulta TU, 2009. ISBN 978-80-553-0117-4.
- JASINSKÁ, K. 2015. LEADER 2007-2013 implementation update – powerpoint prezentácia Leader/CLLD subgroup meeting, Brussels, 21 April 2015.
- MINISTERSTVO PŮDOHOSPODÁŘSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SR. 2007. *Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 – Slovensko*. november 2007. 322 s.
- MINISTERSTVO PŮDOHOSPODÁŘSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SR 2013.

Systém riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 – 2020. 75 s.

MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SR. 2015. *Slovakia – Rural Development Programme (National).* verzia 1.3, dátum poslednej zmeny 23/01/2015. 698 s.

PALENČIKOVÁ, Z. 2008. Spolupráca a partnerstvo verejného a súkromného sektora v cestovnom ruchu. In *Ekonomická revue cestovného ruchu*. 2/2008.

PÔDOHOSPODÁRSKA PLATOBNÁ AGENTÚRA. 2015. *Sumárny prehľad – projektové opatrenia PRV SR 14-20 k 31.12.2015.* [online]. [cit. 16.6.2016]. Dostupné na internete: <http://www.apa.sk/sumarne-prehlady-1>

SPLNOMOCNENEC VLÁDY SR PRE MLÁDEŽ A ŠPORT. 2016. *Podpora rozvoja športu 2015.* [online]. [cit. 16.6.2016]. Dostupné na internete: <http://www.vlada.gov.sk/podpora-rozvoja-sportu-2015/>

EXPERIENCE WITH THE IMPLEMENTATION OF THE LEADER APPROACH IN THE SLOVAK REPUBLIC

Summary

Rural development in European Union by LEADER approach has become more and more popular. The inhabitants of LAGs meet results of projects everyday which increase their quality of life and help with local development of individual regions. The positive results have been monitored closely by EU institutions, as well as results and impact indicators. Decentralized decision making is added value of the LEADER programme.

Comparing the programming period 2007 - 2013 and setting requirements for a new programming period 2014 - 2020, it has been realized that financial resources in implementation process have increased by 233%, from about 60 millions EUR to 200 millions EUR. However, the number of supported LAGs, or the planned number of supported LAGs has increased just by 75%, from 29 supported LAGs to at least 50 in a new period. It would represent about 70% from all of the groups which have applied for a support. This number of approved groups would not have problems with fulfilling monitoring indicators.

Within the programming period 2007 – 2013, there was negatively rated strong focus of selected local action groups and applicants for public sector projects. This fact was probably influenced by poorly developed infrastructure in the Slovak countryside. Secondly, it could be interested in rate of public funding. Public sector projects usually have 95 to 100% rate and private sector projects have the rate at around 50%.

It may be said that the significant rate of financing public sector projects from EU funds is unfortunate. More than 95% support of these projects does not motivate final beneficiaries to the rational behavior and considerations that

investments have a higher added value for the development of rural areas than others (ie. Value for Money). The reasoning can lead to inefficient usage of public resources.

Rural Development Programme of Slovak Republic 2014 - 2020 was approved at the beginning of the year 2015, but any LAGs to implement the strategy CLLD has not been selected by the end of the year 2016. That fact has brought many negative consequences (loss of building capacity in rural areas, possible implementation problems and fulfillment of monitoring indicators of due to time, lack of public confidence to the development policy). The first round of selection needs to be terminated as soon as possible, to make time for the second selection round. Based on the demands concerning the administration of calls, it can be concluded that the activity of LAGs in Slovakia would start in the half of year 2017, what is more than three years after the beginning of programming period. Time to declare potential second call for selection of LAGs is considerably reduced. In terms of the Regulation (EU) No. 1303/2013 it has to be finished by the end of year 2017.

Ing. Tomáš Kozolka

Katedra regionalistiky a rozvoja vidieka
Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Trieda A. Hlinku 2, 949 76 Nitra
E-mail: kozolka.tomas@gmail.com